

NIEUWSBRIEF

ProDemos is het 'Huis voor democratie en rechtsstaat'. ProDemos legt uit wat de spelregels zijn van de democratie en de rechtsstaat en laat zien wat je zelf kunt doen om invloed uit te oefenen – in de gemeente, de provincie, het land en Europa.

DIT NUMMER: **Wie wordt de Meester Burger 2015?** PAG. 2 • **Effect DemocratieLAB** PAG. 3 • **Begrotingswijzer** PAG. 4 • **Jongerenparticipatie** PAG. 4-5 • **Doe-democratie** PAG. 6 • **Politieke participatie** PAG. 7 • **Participatiewijzer.nl** PAG. 8 • **Afwegingskader burgerparticipatie** PAG. 9 • **Column Job Cohen** PAG. 10 • **Workshops burgerparticipatie** PAG. 12 • **ZomerRaad** PAG. 12 • **Recensie: 'De ondernemende burger'** PAG. 14 • **Vragenuurtje** PAG. 15 • **Agenda** PAG. 16

PARTICIPATIE

Een burgerinitiatief indienen, naar de stembus gaan, zelf raadslid worden, meedenken over een lokaal project: er zijn veel manieren om invloed uit te oefenen in onze democratie. Maar hoe geef je als overheid invulling aan de doe-democratie en zorg je dat zoveel mogelijk mensen participeren? Een nieuwsbrief vol nieuws, onderzoek en projecten rondom de vele vormen van participatie.

Wie wordt de Meester Burger en wint de ProDemos Prijs 2015?

Win 2.500 euro, een feestelijke prijsuitreiking en zet je plan in de spotlights!

ProDemosPrijs
**MEESTER
BURGER** 2015

ProDemos zoekt mensen die in de afgelopen vijf jaar de drive hadden om iets te veranderen... aanpakkers! Mensen die zich, met hun plan, belangeloos hebben ingezet voor de Nederlandse samenleving. Mensen die niet bleven morren over dat de politiek toch niet deugt, maar zelf met een plan zijn gekomen en uitvoerden.

Ben jij of ken jij deze Meester Burger van Nederland waar wij naar op zoek zijn? Meld diegene dan voor 30 juni 2015 aan via www.prodemos.nl/meesterburger.

Uit de inzendingen worden de 50 meest aansprekende personen door ProDemos geselecteerd. Deze 50 kandidaten worden uitgenodigd met een gast aanwezig te zijn bij de feestelijke viering van het eerste lustrum van ProDemos, op vrijdagmiddag 11 september in de Koninklijke Schouwburg in Den Haag.

Uit deze selectie van 50 personen, kiest de jury 5 genomineerden. Zij presenteren zichzelf en hun plan tijdens deze bijeenkomst. Daarna wordt bekendgemaakt wie van deze vijf de titel Meester Burger het meest verdient en daarmee winnaar van de ProDemos Prijs 2015 is.

JURY

De jury van de ProDemos Prijs bestaat uit: Ank Bijleveld, Commissaris van de Koning in Overijssel, Job Cohen, bijzonder hoogleraar Universiteit Leiden, en Art Rooijackers, presentator.

PRIJS

De winnaar ontvangt €2.500, te besteden aan het project waar de winnaar zich voor inzet en een kunstwerk.

FOTO'S: FELISHA ANKSTER

WAAROM ORGANISEREN WE DEZE WEDSTRIJD?

Met deze goede voorbeelden wil ProDemos laten zien dat *iedereen* in onze democratie invloed kan uitoefenen. En dat de democratie ook deze actieve mensen nodig heeft. Met een goed idee, wilskracht en samenwerking kun je jouw leefomgeving veranderen of invloed hebben op politieke besluiten. Ga dus niet zitten wachten tot iets wordt geregeld, maar word zelf actief!

Actieve burgers door de eeuwen heen

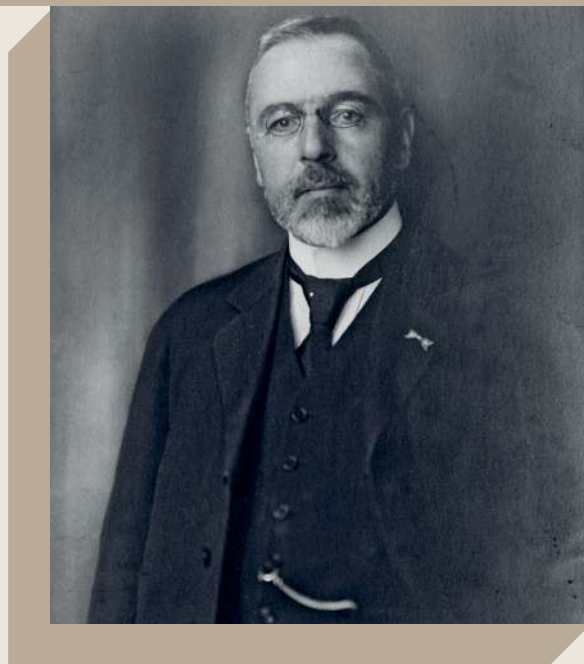
Voor de ProDemos Prijs zijn we op zoek naar de Meester Burger van nu. Maar door de eeuwen heen zijn er inspirerende Meester Burgers geweest. Zoals Jan Kruseman, die zich heeft ingezet voor sociale woningbouw aan het eind van de 19de eeuw.

JAN KRUSEMAN

In de negentiende eeuw was de huisvesting voor de arme mensen in de steden erbarmelijk: grote gezinnen woonden in eenkamerwoningen, het was er tochtig, vuil en onhygiënisch. Als advocaat en als voorzitter van de Vereniging ten Behoeve der Arbeidersklasse (VBA) zette Jan Kruseman zich in voor betere huisvesting. Hij deed onderzoek naar de huisvestingssituatie van arbeiders en schreef in 1896 samen met H.L. Drucker en H.B. Greven het rapport *Het vraagstuk der Volkshuisvesting*. Zij pleitten voor nieuwbouw in de grote steden en voor de totstandkoming van een Woningwet. Ze keurden het filantropisch kapitalisme, waarbij ondernemers zelf woningen bouwden voor hun arbeiders en er zelf aan verdienden, af. Het 'Rapport Kruseman' maakte indruk en wist het parlement te beïnvloeden. Uiteindelijk werd de Woningwet in 1901 door het Parlement aangenomen. Kruseman wordt 'de vader van de Woningwet' genoemd. Een echte Meester Burger dus!

ANDERE HISTORISCHE VOORBEELDEN VAN MEESTER BURGERS

Stagiair Bas Peperkamp deed de afgelopen maanden bij ProDemos onderzoek naar mooie voorbeelden van actief en invloedrijk burgerschap uit de 200-jarige geschiedenis van de Staten-Generaal. Naast Jan Kruseman beschrijft hij de mensen die zich hebben ingezet voor de totstandkoming van de 8-urige werkdag in 1919, de Maagdenhuisbezetting in de jaren zestig, die leidde tot demo-

cratisering van het hoger onderwijs en het verzet van de bevolking tegen de komst van kruisraketten in Nederland dat leidde tot een terughoudend beleid van de regering.

Bas Peperkamp studeert Politieke Geschiedenis aan de Radboud Universiteit Nijmegen. Zijn onderzoek is te lezen op www.prodemos.nl/onderzoek.

DemocratieLAB maakt indruk!

Het DemocratieLAB van ProDemos heeft positieve effecten op middelbare scholieren, zo blijkt uit onderzoek. Na hun bezoek aan deze interactieve tentoonstelling waren duidelijke verschillen meetbaar in hun gedrag, houding en kennis ten aanzien van democratie, politiek en rechtsstaat. Zo vinden ze politiek leuker en belangrijker dan vóór hun deelname aan het DemocratieLAB. Het onderzoek werd uitgevoerd onder vmbo- en vwo-leerlingen door politicologiestudente Jasmijn Verbeek.

Het volledige onderzoeksrapport is te lezen op: www.prodemos.nl/onderzoekdemocratielab

FOTO: BART VAN VLEET

PARTICIPATIEF BEGROTEN MET DE BEGROTINGSWIJZER

Hoe betrek je inwoners bij de begroting?

Voor een burger is een begroting vaak lastig en ondoorzichtig. Om hier verandering in aan te brengen heeft ProDemos de Begrotingswijzer ontwikkeld.

De Begrotingswijzer geeft op een aantrekkelijke wijze inzicht in de gemeentelijke begroting, waarbij de inwoners ervaren dat er keuzes gemaakt zullen moeten worden. Doordat ze met dezelfde lastige keuzes worden geconfronteerd als bestuurders en raadsleden ontstaat begrip voor de keuzes en ervaren inwoners dat niet alles mogelijk is.

BEGROTINGSWIJZER ZEEWOLDE ONLINE

De gemeente Zeewolde heeft geconstateerd dat de inkomsten en uitgaven niet meer met elkaar in evenwicht zijn. Volgend jaar zal €600.000 moeten worden bezuinigd. De gemeente heeft daarom de Begrotingswijzer van ProDemos ingezet.

Kan er op het onderhoud van wegen worden bezuinigd? Moeten de tarieven voor zwembad/sporthal/gymzaal worden verhoogd? Is het afschaffen van de subsidie voor de VVV een goed idee of zou een (lichte) verhoging van de OZB meer soelaas bieden?

Van 12 tot en met 30 mei kunnen de inwoners hun mening geven via www.zeewolde.nl/begrotingswijzer.

De resultaten van de Begrotingswijzer Zeewolde zullen een belangrijke rol spelen bij de vaststelling van de begroting in november.

Een Begrotingswijzer bestaat uit drie modules:

‘Uitgaven en Inkomsten’ Dit is een soort elektronische begrotingskrant waarmee inwoners in één oogopslag zien hoe de gemeentelijke begroting is opgebouwd.

‘Zelf begroten’ Gebruikers kunnen een door de gemeente geformuleerde bezuinigings- of begrotingsopdracht invullen.

‘Maak uw eigen plan’ Gebruikers kunnen in een forum nieuwe begrotingsvoorstellen met elkaar delen.

Kijk voor meer informatie en een demo op: www.begrotingswijzer.nl

FOTO: BART VAN VLIET

JONGERENPARTICIPATIE

Jongeren zijn de toekomst van de democratie. Om hen al op vroege leeftijd kennis te laten maken met de politiek heeft ProDemos verschillende programma's ontwikkeld, zoals:

- Scholierenverkiezingen: schaduwverkiezingen op scholen
- Jongerengemeenteraad: zie verslag op pagina hier-naast
- Kindergemeenteraad: kinderen vergaderen op het gemeentehuis als echte politici over hun eigen voorstellen.

GRATIS KINDERGEMEENTERAAD IN UW GEMEENTE?

In samenwerking met Madurodam biedt ProDemos in iedere provincie één gemeente gratis het project Kindergemeenteraad aan. Kijk voor meer informatie op www.prodemos.nl/madurodam.

JONGERENPARTICIPATIE

Leerlingen nemen gemeentehuis Pijnacker-Nootdorp over

FOTO: GERT-JAN SMIT

Na een gezellig fietstochtje werden wij hartelijk ontvangen in het gemeentehuis van Pijnacker. Iedereen kreeg een hand van burgemeester Van Ravestein en de aanwezige raadsleden van verschillende partijen. We begonnen met een korte quiz, een voorlichtingsfilm en een spel over de gemeente: over de rol van de burgemeester, wethouders en raadsleden, de ambtenaren en de griffie maar ook over verkiezingen, stemmen en politieke partijen.

Daarna volgde een gespreksrondje: welke partijen ken je? Er bleken heel wat partijen te zijn, waaronder ook een aantal lokale partijen zoals Leefbaar Pijnacker-Nootdorp. We weten nu ook dat er 31 raadsleden zijn (verschilt per gemeente) en welke soorten vergaderingen er zijn: beeldvormend, oordeelsvormend en besluitvormend.

Toen was het tijd om onze eigen raadsvergadering voor te bereiden. Er werden wethouders, fractievoorzitters en raadsleden benoemd. De echte raadsleden liepen rond om de verschillende 'partijen' advies te geven. De twee kersverse 'wethouders' hadden een voorstel ingediend over alcoholbeleid in de gemeente. Daarover volgde fractie-beraad: standpunt en strategie bepalen, werkblad invullen, fractievoorzitter aanwijzen. Tijdens de pauze was iedereen tussen de koffie, thee en limonade door bezig met lobbyen: proberen om bij andere partijen steun te vinden voor hun voorstellen.

Tijdens de raadsvergadering waren veel leuke momenten: wethouders gaven informatie over hun voorstel, de vergadering werd geschorst voor nader overleg, er werd gesproken over aanpassingen: amendementen. Daarna werd er gestemd, maar wethouders Daan en Tom hadden nog niet helemaal door dat ze niet mee mochten stemmen... Uiteindelijk werd hun voorstel niet aangenomen: 15 stemmen tegen, 5 voor.

Na afloop werd de ochtend geëvalueerd. We waren het erover eens: de ochtend was leerzaam, best uitdagend. De regels zijn ook niet zo simpel: je moet de voorzitter vragen om het woord, luisteren (niet door elkaar heen

praten), beleefd zijn, weerwoord geven met goede argumenten.

De klas vond het grappig om te zien dat er tijdens een raadsvergadering veel emoties loskomen: sommigen werden boos of teleurgesteld. Ook verrassend was dat iedereen beïnvloedbaar is: met de juiste argumenten kun je andere raadsleden vaak op andere gedachten brengen.

Na afloop was er gelegenheid om vragen te stellen aan raadsleden: Wat vindt u leuk aan uw werk? Bent u goed in debatteren? Zijn jullie plannen ook wel eens overgenomen en uitgevoerd? Kan het debat uit de hand lopen? Hoe kun je raadslid worden? Hoe kun je wethouder worden? Krijg je ervoor betaald?

Daarna volgde de slotvraag: stel, je mag 10 miljoen uitgeven. Wat zou je doen? Klas 3F was het al snel eens: meer voetbalvelden/-kooien, skateboardbaan (en beter onderhoud), meer sportvarianten (boksen, honkbal), zwembad uitbreiden (vijftigmeterbad), betere voetbalvelden, een bioscoop, een KFC, minder kapperswinkels en er moet een H&M komen.

Om 12:00 uur namen we met een groot applaus afscheid van de gemeente Pijnacker-Nootdorp. Het was een zeer geslaagd bezoek! Iedereen die dit voor ons georganiseerd heeft: bedankt!

– Gert-Jan Smit, docent Economie Melanchthon Berkroden

Wilt u ook een jongerengemeenteraad organiseren in uw gemeente?

Kijk op www.prodemos.nl/jongerengemeenteraad.

Hoe houd je de doe-democratie democratisch?

Als gemeenten steeds meer ruimte laten aan initiatieven van burgers, hoe democratisch zijn die voorstellen dan nog? Deze initiatiefrijke inwoners zijn immers niet door de kiezers gekozen. En wat is de rol van de gemeente als burgers zoveel zelf regelen?

FOTO: LIZZY KALISVAART

Op deze en andere vragen probeert ProDemos een antwoord te formuleren door middel van een lezingenreeks en bijeenkomsten in het land over de doe-democratie. In het najaar van 2014 gaven deskundigen Pieter de Rooy, Paul Dekker, Paul Frissen, Joop van den Berg en Ronald Plasterk hun visie tijdens een lezingenreeks over de doe-democratie bij ProDemos in Den Haag. Daarna zijn we naar drie gemeenten geweest (Kampen, Ouder-Amstel en Eindhoven) om samen met raadsleden, wethouders, ambtenaren en actieve burgers te praten over wat de doe-democratie voor hen betekent.

‘DURVEN LOSLATEN’ – HOE DOE JE DAT?

Tijdens de rondetafelgesprekken hoorden we vaak de term ‘durven loslaten’, als tip voor zowel raadsleden, wethouders en ambtenaren. Maar wat betekent ‘loslaten’ precies? Niets doen? Kan je een raadslid of ambtenaar vragen om niets te doen? Over deze en andere termen hebben we tijdens de bijeenkomsten flink doorgevraagd. Daar kwam uit dat loslaten in iedere rol iets anders kan betekenen. De ambtenaar moet bijvoorbeeld een project over durven laten aan inwoners. Maar de gemeente moet die ambtenaren op hun beurt ook de ruimte geven om te experimenteren en, binnen de legale kaders, de grenzen op te rekken om zoveel mogelijk burgers met goede ideeën tegemoet te kunnen komen. In onze publicatie zullen we termen als ‘durven loslaten’ en andere abstracte termen zoveel mogelijk voorzien van dergelijke concrete voorbeelden en tips.

Tijdens de bijeenkomsten in de gemeenten werd er gesproken over:

- Welke spelregels kunnen we afspreken voor alle betrokkenen?
- Hoe kunnen we omgaan met de mogelijke maatschappelijke ongelijkheid die kan ontstaan door burgerinitiatieven?
- Hoe kunnen initiatieven voor draagvlak zorgen zowel in de samenleving als bij het bestuur?
- Hoe om te gaan met het thema verankering: zijn initiatieven op lange termijn houdbaar?

PUBLICATIE MET TIPS EN IDEEËN OP KOMST

De avonden waren erg levendig en het was bijzonder dat zowel actieve burgers als raadsleden, ambtenaren, wethouders én de burgemeester samen praatten over elkaars rol in de doe-democratie. Alle tips en inzichten voor een democratische doe-democratie die we hebben verzameld tijdens deze avonden verwerken we op dit moment in een publicatie. Deze is naar verwachting in het najaar klaar en te verkrijgen via www.prodemos.nl/doedemocratie.

DEEL OOK UW IDEEËN EN ERVARINGEN!

Bent u betrokken bij burgerinitiatieven in uw gemeente als raadslid, ambtenaar of wethouder en heeft u een concrete tip voor andere gemeenten over uw rol bij burgerinitiatieven? Mail ons het voorbeeld: Over wat voor burgerinitiatief ging het? En wat was er succesvol in uw aanpak? Uw ervaringen helpen ons om de publicatie zo concreet mogelijk te maken!

Mail uw ervaringen naar Anna Domingo: a.domingo@prodemos.nl

Politieke participatie

Door te participeren in je wijk of gemeente kun je als inwoner invloed uitoefenen op de lokale politiek. Maar je kunt natuurlijk ook zelf de politiek in!

CURSUS POLITIEK ACTIEF

Om mensen wegwijs te maken in de lokale politiek hebben we de cursus Politiek Actief ontwikkeld. De cursus Politiek Actief bestaat uit 5 bijeenkomsten over onderwerpen als staatsinrichting, 'hoe werkt de gemeente', lobbyen en een professionele debattraining. Na de cursus gaan de deelnemers stage lopen bij de gemeente of bij een politieke partij.

We verzorgen de cursus op verzoek van gemeenten, maar ook één keer per jaar bij ons in Den Haag. Daarvoor kunt u zich individueel inschrijven. De cursus Politiek Actief in Den Haag vindt plaats op donderdag 8, 15, 22 en 29 oktober en 5 november.

Meer informatie: www.prodemos.nl/politiekactief

HANDREIKING VOOR GEMEENTEN

Dankzij steun van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties kunnen we de cursus Politiek Actief kosteloos beschikbaar stellen aan acht gemeenten in Nederland: Baarn, Assen, Cromstrijen, Peel en Maas, Kapelle, Loon op Zand, Rijssen-Holten en Amersfoort.

De ervaringen in deze deelnemende gemeenten zullen worden vertaald in een praktische handreiking voor gemeenten en politieke partijen, met tips en tricks over hoe je mensen enthousiasmeert voor de lokale politiek. Deze handreiking zal in november te vinden zijn op www.prodemos.nl/gemeenten.

ONDERZOEK PARTICIPATIE VAN VROUWEN IN DE PROVINCIALE POLITIEK

Op 18 maart 2015 waren er in Nederland verkiezingen voor de Provinciale Staten. ProDemos heeft onderzocht hoe groot het aandeel vrouwen is onder de nieuwe volksvertegenwoordigers van de provincies.

CONCLUSIES

- Het aantal vrouwelijke Statenleden is na de verkiezingen toegenomen: namelijk van 34% in 2011 naar 34,7% in 2015.

- Utrecht heeft met 42,9% het hoogste percentage vrouwen in de Provinciale Staten.
- De Partij voor de Dieren is de partij met het hoogste percentage vrouwen in de Provinciale Staten met 66,7%.

Bekijk de uitkomsten per provincie en andere onderzoeken van ProDemos op www.prodemos.nl/onderzoek.

Wijzer aan de slag met nieuwe Participatiewijzer.nl!

Burgers die participeren in een initiatief van de overheid en de overheid die op haar beurt participeert in initiatieven van burgers: burgerparticipatie en overheidsparticipatie zijn aan de orde van de dag in gemeenteland. Participatiewijzer.nl is dé website voor ambtenaren die actief aan de slag willen met burgerparticipatie of overheidsparticipatie. Naast de laatste inzichten vanuit onderzoek en literatuur zijn er allerlei handige tools te vinden.

BURGERPARTICIPATIE

De website helpt u om te bepalen of burgerparticipatie een goed idee is en welke methoden geschikt zijn. Het Afwegingskader Burgerparticipatie geeft inzicht in de voorwaarden die bepalen of het beleid of project in uw gemeente geschikt is voor burgerparticipatie. De Participatiewijzer-tool vindt voor u vervolgens de methoden die aansluiten bij de gewenste vorm van burgerparticipatie. Aan de hand van drie simpele zoekcriteria verschijnt een lijst van geschikte methoden.

OVERHEIDSPARTICIPATIE

Binnenkort verschijnt op Participatiewijzer.nl ook een slimme interactieve tool die ambtenaren helpt om effec-

tief om te gaan met een bewonersinitiatief: het ACTIE-instrument. Het beantwoorden van vragen op vijf gebieden (Animo, Contacten, Toerusting, Inbedding en Empathie) leidt tot tips waarmee u als ambtenaar gelijk aan de slag kunt. Zo haalt u het maximale uit de initiatieven van uw inwoners. Het ACTIE-instrument is gebaseerd op het ACTIE-model uit "Burgers Maken hun Buurt" van Bas Denters, Evelien Tonkens, Imrat Verhoeven en Judith Bakker.

Neem snel een kijkje op de nieuwe website en ontdek de mogelijkheden!

www.participatiewijzer.nl

Voorproefje afwegingskader burgerparticipatie

Leent uw beleidsvraagstuk zich voor burgerparticipatie? Wordt aan de noodzakelijke randvoorwaarden voldaan? Doorloop het afwegingskader burgerparticipatie en kom erachter of burgerparticipatie in uw geval een goed idee is of niet.

1. Is er voldoende juridische en beleidsruimte?

Bestaande wet- en regelgeving mag geen belemmering vormen en er moet daadwerkelijk iets te kiezen zijn.

Ja

Nee

2. Is het beleidsonderwerp geschikt?

Het is belangrijk dat inwoners kennis van en/of ervaringen met het betreffende beleidsonderwerp hebben.

Ja

Nee

3. Is er voldoende tijd voor burgerparticipatie in het beleidsproject?

Voldoende tijd is van belang om inwoners te mobiliseren en voor te bereiden.

Ja

Nee

4. Is het college en/of de raad bereid om een actieve bijdrage te leveren?

Actieve ondersteuning van het burgerparticipatietraject door college en/of de raad en de bereidheid om de resultaten zwaar mee te laten wegen in de besluitvorming zijn belangrijke voorwaarden.

Ja

Nee

5. Is er voldoende geld en ambtelijke tijd beschikbaar?

Voldoende capaciteit is van belang om zowel het eigen bestuur en ambtelijk apparaat als de deelnemers te bedienen.

Ja

Nee

BURGERPARTICIPATIE WORDT AANGERADEN

In uw geval is er op het betreffende beleidsonderwerp voldoende ruimte voor uiteenlopende opties. Als inwoners participeren, hebben ze echt wat te kiezen. Daarnaast is er onder inwoners voldoende kennis en/of ervaring aanwezig om mee te denken. Het onderwerp raakt aan de belangen en leefwereld van inwoners en het is begrijpelijk. Verder geeft u aan dat er voldoende tijd is om het participatieproces voor te bereiden en inwoners te mobiliseren. Zowel de raad als het college hebben zich gecommitteerd aan het participatieproces en aan de uitkomsten ervan. Ten slotte is de capaciteit – in termen van geld en ambtelijke tijd – aanwezig om burgerparticipatie te organiseren en begeleiden.

Gefeliciteerd! Zoek nu een geschikte methode met de Participatiewijzer op www.participatiewijzer.nl

BURGERPARTICIPATIE WORDT AFGERADEN OMDAT:

- Er te weinig juridische en beleidsruimte is voor inwoners om echt ergens uit te kunnen kiezen.
- Het beleidsonderwerp niet geschikt is voor burgerparticipatie omdat het te ingewikkeld is of het onderwerp te ver van inwoners af staat. Over het algemeen zijn technisch-bestuurlijke thema's niet geschikt voor burgerparticipatie, ruimtelijke thema's wel.
- Er te weinig tijd is om inwoners te mobiliseren of voor te bereiden op het beleidsproject.
- Het college en/of de raad niet actief willen bijdragen aan het burgerparticipatietraject. Betrokkenheid werkt motiverend voor participerende burgers en sterkt hen in de gedachte dat ze een zinvolle bijdrage leveren en dat college en/of raad de uitkomsten waarschijnlijk niet naast zich neer zullen leggen.
- Er te weinig capaciteit beschikbaar is op de betreffende beleidsafdelingen, het secretariaat en/of griffie en de communicatieafdeling. Goede informatie en publiciteit zijn essentieel bij burgerparticipatie tijdens het traject maar ook daarna, zoals het terugkoppelen van de resultaten.

Loting als instrument bij burgerparticipatie

Op 9 januari van dit jaar aanvaardde prof. mr. Job Cohen zijn benoeming als bijzonder hoogleraar op de Thorbecke-leerstoel gemeenterecht/gemeentekunde aan de Universiteit Leiden. In zijn oratie sprak hij onder andere over de vele geslaagde vormen van burgerparticipatie die Nederland rijk is. Daarbij is het van belang dat niet alleen de elite deelneemt aan de discussie, maar iedereen in de samenleving. In zijn oratie pleitte Cohen daarom voor loting als instrument bij burgerparticipatie. Hieronder een samenvatting van zijn betoog. De volledige tekst van de oratie is te vinden op de website van de Universiteit Leiden.

DUIZEND BLOEMEN BLOEIEN

In ongeveer de helft van alle gemeentelijke programma's wordt aandacht besteed aan activiteiten van burgerparticipatie die na de verkiezingen van maart vorig jaar tot stand zijn gekomen; de helft – het laat zien hoe actueel het onderwerp is. In Friesland relatief het minst, in de provincie Utrecht relatief het meest; vaker in grotere gemeenten dan in kleinere. Soms is het niet meer dan een zinnetje, maar vaak ook worden er concrete activiteiten gemeld. Landelijke gemeenten kennen veelvuldig dorpsraden die een eigenstandige rol spelen. Geldermalsen kent bovendien een contactambtenaar voor ieder dorp. Horst aan de Maas heeft een online burgerpanel met 1600 deelnemers. Noordwijk stelt een digitale raadszetel in. Oude IJsselstreek heeft een burgerjury die het college van B en W moet beoordelen, en kent een burgerbegrotingsforum, waardoor burgers rechtstreeks invloed op de begroting kunnen uitoefenen. Rotterdam doet heel

veel, met een burgerjury, burgerpanels, enquêtes en referenda en bovendien met het *right to challenge*, waarbij een wijk het recht heeft om lokale voorzieningen in eigen beheer te nemen wanneer de wijkbewoners menen het beter te kunnen organiseren dan de gemeente.

DIPLOMADEMOCRATIE

Duizend bloemen bloeien dus, en ik vind dat een uitstekende ontwikkeling. Intussen is het daarbij van belang om ons te realiseren dat die burgerparticipatie ook in volle omvang tot stand moet komen. Dat betekent dat alle lagen van de bevolking daarbij daadwerkelijk betrokken moeten worden, want alleen dan ontstaat een helder beeld van wat burgers belangrijk vinden en wensen. Eenvoudig is dat niet. In het rapport *Verskil in Nederland* van het Sociaal Cultureel Planbureau staat dat de 'politiek-culturele verschillen en de problematische verhouding tussen volk en elite' zich moeilijk laten oplossen. Dat sluit aan bij de door Mark Bovens geïntroduceerde term diplomademocratie: burgers hebben beduidend meer politieke invloed naarmate hun opleiding hoger is. Zo ontstaat bij al die verschillende vormen van burgerparticipatie een oververtegenwoordiging van hoger opgeleiden. Dat kan de bedoeling niet zijn, het is strijdig met de idee van democratie zoals die in de afgelopen eeuw vorm heeft gekregen, waarin niet een bepaalde klasse of groepering, maar in beginsel ieder individu op evenwichtige wijze zijn rol kan spelen. Juist daarom is de gedachte om in de burgerparticipatie een belangrijke plaats toe te kennen aan loting zo interessant.

LOTING ALS INSTRUMENT BIJ BURGERPARTICIPATIE

David van Reybrouck noemt het idee van loting in zijn boek *Tegen Verkiezingen*, waarin hij laat zien dat democratie en verkiezingen niet onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn en waarin hij de deliberatieve democratie (overlegdemocratie) verkent met door loting geselecteerde deelnemers aan het debat. Met zijn initiatief G1000, een soort burgertop, kreeg hij honderden mensen enthousiast om oplossingen te bedenken voor de vastgelopen politiek in België. Kenmerkend voor de aanpak

FOTO: MONIQUE SHAW

van de G1000 is dat er willekeurig en telefonisch werd gerekruteerd, zodat elke inwoner van België evenveel kans maakte om uitgenodigd te worden en zijn stem te laten horen.

Het Belgische voorbeeld heeft inmiddels ook in ons land navolging gevonden. Op 22 maart van het vorige jaar, drie dagen na de gemeenteraadsverkiezingen, vond na enkele maanden voorbereiding in Amersfoort langs vergelijkbare lijnen als het Belgische voorbeeld, de eerste G1000 plaats, op initiatief van Harm van Dijk die een aantal medeburgers enthousiast wist te maken. Op die dag kwamen 610 door loting uitgezochte burgers bijeen die een dag lang de voor hun stad belangrijkste onderwerpen definieerden en bespraken. Gemeenteraadsleden en ambtenaren die het experiment eerst met een zeker wantrouwen bekeken, waren na afloop even enthousiast als de deelnemers.

FOCUS OP OVEREENKOMSTEN, NIET OP VERSCHILLEN

Ik hoop oprecht dat in de toekomst wordt voortgeborduurd op de eerdere positieve G1000-ervaringen. Want deliberatieve democratie biedt een ander perspectief dan

democratie die functioneert met verkiezingen. Waar verkiezingen bestaan bij de gratie van het maken en zelfs uitvergroten van *verschil*, wordt in de deliberatieve democratie de nadruk gelegd op wat de leden van een gemeenschap *gemeenschappelijk* hebben. De toekomst moet laten zien of en zo ja op welke manieren de elementen van deze vorm van democratie naast de gebruikelijke vormen meerwaarde bieden en bijdragen aan het vertrouwen dat burgers in hun bestuur stellen. Juist het feit dat in de komende tijd op verschillende plaatsen met een G1000 geëxperimenteerd zal worden, geeft de gelegenheid om daar nader onderzoek naar te doen. Dat is ook precies de bedoeling. Samen met mijn nieuwe collega's Wim Voermans en Geerten Boogaard, en met Marcel Boogers (Universiteit Twente), Peer Smets (VU), Ank Michels en Harmen Binnema (Universiteit Utrecht) zullen wij de ontwikkelingen op de voet volgen.

Prof. mr. Job Cohen was hoogleraar juridisch onderwijs in Maastricht, burgemeester van Amsterdam en politiek leider van de PvdA. Sinds januari 2015 bekleedt hij de Thorbecke-leerstoel aan de Universiteit Leiden. Cohen maakt deel uit van de jury voor de ProDemos Prijs, die op zoek gaat naar de Meester Burger van 2015.

– Advertentie –

**Geen bonus...
Kan jij Den Haag
nog volgen?**

**Nee, daarom abonneer
ik mij meteen op
Politiek Magazine!**

Lees Politiek Magazine, dan kun je erover meepraten!

Een nieuw maandelijks publiekstijdschrift dat geheel in het teken staat van onze democratie, de rechtsstaat en zij die daar iedere dag aan werken. In Den Haag, in onze provincies en in onze gemeenten, geschreven vanuit actueel, historisch, staatsrechtelijk, serviceverlenend en verstrooiend perspectief. Het blad wordt gemaakt door journalisten, experts én politici die informatie verstrekken

waardoor politiek begrijpelijk wordt en ontwikkelingen worden verklaard. Dit alles vanuit een volstrekt neutraal vertrekpunt. Daarom is Uitgesproken Onpartijdig ons motto. Neem nu een abonnement voor de introductieprijs van € 36 voor tien nummers.

www.politiemagazine.com/abonneren

Workshops burgerparticipatie voor raadsleden en ambtenaren

Fijn dat er actieve inwoners zijn die graag meedenken en helpen in uw gemeente! Maar hoe gaat u daar het beste mee om? Steeds meer gemeenten willen actief aan de slag met burgerparticipatie en burgerinitiatieven, maar hebben hierbij ondersteuning nodig. ProDemos heeft deskundige en ervaren trainers die gemeenten hierbij kunnen begeleiden.

VOOR AMBTENAREN

Burgerparticipatie is een breed begrip dat op verschillende manieren gedefinieerd kan worden. Elke gemeente heeft zijn eigen cultuur en visie over hoe burgers te betrekken bij de publieke zaak. Met het Afwegingskader Burgerparticipatie en het ACTIE-model (zie pagina 8) als leidraad is een workshop ontwikkeld om samen met de gemeenten burgerparticipatie te definiëren en concretiseren. Wat is de rol van de beleidsambtenaar? En van de afdeling communicatie? In overleg met u spitsen we de workshop toe op de situatie in uw gemeente.

Kijk voor meer informatie op
www.prodemos.nl/workshopburgerparticipatie.

VOOR RAADSLEDEN

Participatie: samenspel tussen raad en samenleving

Burgers betrekken bij beleids- en besluitvorming is goed voor het draagvlak en zorgt voor kwalitatief beter beleid. Ook wordt steeds meer gevraagd aan burgers om zelf initiatief te nemen in het publieke domein en actief te zijn in eigen buurt, wijk of dorp. Maar hoe maak je als gemeenteraad samen met het college afspraken over burgerparticipatie en wat betekent dit voor uw rol als

volksvertegenwoordiger? Hoeveel ruimte kan een gemeenteraad geven aan de inwoners van een gemeente? In deze workshop worden deze vragen beantwoord en gaat u oefenen met een situatie uit de praktijk.

Oog in oog met de burger

Burgerparticipatie vraagt om raadsleden die makkelijk en effectief communiceren met burgers. Burgers zijn vaak mondig, goed voorbereid als het om lokaal beleid gaat en hebben zo hun eigen kijk op de lokale politiek. Dat maakt effectief communiceren voor raadsleden niet gemakkelijk. 'Oog in Oog met de burger' biedt raadsleden de mogelijkheid om hun vaardigheden te vergroten in de directe communicatie met burgers. Er wordt geoefend met scènes uit de praktijk, zoals spontane gesprekken op straat of een bezoek aan een protest.

Deze workshops maken deel uit van het workshopprogramma 'De Ervaring Leert', een verzameling workshops en vaardigheidstrainingen voor raadsleden. Kijk voor meer informatie op
www.prodemos.nl/ervaringleert.

ZomerRaad: zomercursus voor raadsleden

Ook dit jaar kunnen raadsleden in de zomer bij ProDemos hun kennis vergroten, hun vaardigheden ontwikkelen en zich laten inspireren door deskundige sprekers en trainers zodat zij nog zelfbewuster aan de slag kunnen gaan als raadslid. De ZomerRaad vindt dit jaar plaats van maandag 13 juli tot en met donderdag 16 juli 2015. De thema's van de cursusedagen zijn: 'Versterk je positie', 'Vergroot je kennis', 'Train je vaardigheden' en 'Het recht van de raad'.

Vorig jaar beoordeelden de deelnemers de vierdaagse zomercursus voor raadsleden met een 8,0. De ZomerRaad is ook geschikt voor commissieleden, steunfractieleden en fractiemedewerkers.

KOSTEN

Deelname aan de ZomerRaad kost €229,- voor de complete vierdaagse of €65,- per losse cursusedag.

FOTO: MAARTJE STRUBIS

Kosten zijn inclusief BTW, cursusmateriaal en lunch. Deelnemers ontvangen na afloop een certificaat.

Kijk voor meer informatie en aanmelden op
www.prodemos.nl/zomerraad.

Politiek ervaren met ProDemos Binnenhof voor Scholen

De inschrijvingen voor de gratis educatieve programma's bij ProDemos Binnenhof voor Scholen in het komende schooljaar zijn geopend! Er zijn al bijna 50.000 scholieren ingeschreven voor het schooljaar 2015/2016. Een prachtig aantal, maar het zou mooi zijn als alle leerlingen een (halve) dag bij ProDemos op bezoek zouden komen.

Een bezoek aan ProDemos betekent een bezoek aan de Tweede Kamer en soms ook de Eerste Kamer. Zo ontdekken leerlingen de Nederlandse politiek aan den lijve. Verder staan er diverse educatieve (spel)onderdelen op het programma zoals een speurtocht over het Binnenhof en het DemocratieLAB, een interactief lab dat leerlingen met speelse proefjes aanzet tot nadenken over de dilemma's van de democratische rechtsstaat.

De programma's van ProDemos Binnenhof voor Scholen zijn er voor alle onderwijsniveaus, in lengte variërend van een paar uur tot een hele dag. Alle programma's sluiten aan bij vakken als Burgerschap, Maatschappijleer en Maatschappijwetenschappen. Deelname is gratis.

Leg nu de datum van uw keuze vast op:
www.prodemos.nl/binnenhofvoorscholen

OOK INTERESSANT

Denk mee in de Democratic Challenge

Op 14 april is de Democratic Challenge van start gegaan: een experiment waarbij het ministerie van Binnenlandse Zaken iedereen in Nederland uitdaagt om initiatieven te bedenken die de lokale democratie vernieuwen. De moderne netwerksamenleving

vraagt om andere vormen van lokale democratie. Vormen die meer open, responsief en inclusief zijn.

De Democratic Challenge is geen prijsvraag. Iedereen met een plan om de lokale democratie te verbeteren kan meedoen. Ingediende projecten kunnen hulp en ondersteuning krijgen, in de vorm van exposure, expertise, financiering en regelruimte. Kent u initiatieven en projecten die hiervoor in aanmerking komen, voel u vrij om deze te attenderen op de Democratic Challenge. De inschrijving sluit op 10 juli.

Meer informatie:
www.democraticchallenge.nl

100x100 magazine Het lokale bestuur in de netwerkdemocratie

Is ons gemeentebestuur klaar voor de netwerkdemocratie? Dat was de centrale vraag van het burgerjournalistieke project 100x100. In het magazine 100x100 staan de bevindingen van de tientallen burgers die in het afgelopen jaar – onbezoldigd – onderzoek deden naar hun gemeentebestuur. Rond de gemeenteraadsverkiezingen van maart 2014 startte 100x100 met dit burgeronderzoek naar de stand van de lokale democratie. In het afgelopen jaar is uiteindelijk in 41 gemeenten groter en kleiner onderzoek gedaan.

Lees meer en download het magazine op www.100x100.nl.

Recensie ‘De ondernemende burger’

Projectleider Anna Domingo van de dienst Op Locatie bij ProDemos las het boek *De ondernemende burger* en beantwoordt enkele vragen.

Er is al heel veel geschreven over burgerinitiatieven, wat voegt dit boek toe?

Wat ik zelf heel interessant vind is dat de auteurs vooral hebben gekeken hoe het er in de praktijk aan toe gaat. Ze zijn overal in het land geweest en hebben concrete burgerinitiatieven bezocht, veel interviews afgenomen en verschillende soorten initiatieven beschreven.

Kritiek op doe-democratie en overheidsparticipatie is wel dat de overheid burgerinitiatieven gebruikt om te bezuinigen op lokale voorzieningen, komt dat aan de orde?

In het boek komen wel initiatieven aan de orde die zijn ontstaan doordat de overheid heeft gezegd ‘dit kunnen we niet verder zelf doen’ en de inwoners het hebben overgenomen. In Amersfoort werden bijvoorbeeld zeven buurthuizen gesloten, waarvan er vier werden voortgezet als burgerinitiatief. Het boek beschrijft een van die buurthuizen, ‘Het Klokhuis’.

Persoonlijk vind ik de kritiek van ‘doe-democratie als verkapte bezuinigingen’ maar deels terecht. Het is gebaseerd op het idee dat burgerinitiatieven voor de overheid goedkoop zijn. Maar burgerinitiatieven hebben vaak ondersteuning van de overheid nodig in de vorm van subsidies of vastgoed (een gebouw). En ook al zou het goedkoper zijn, dan nog focust de kritiek zich maar op één kant van de discussie: de financiële kant. Het is inderdaad zo dat in sommige situaties door bezuinigingen burgers een zwembad of buurthuis gaan beheren, maar het belangrijkste vergeten we dan: door burgerinitiatieven participeren burgers in het verbeteren van

hun omgeving naar hun eigen wensen en ideeën. Burgers hebben zo meer invloed op zaken die zij belangrijk vinden.

Op de achterflap staat dat sommigen bij het woord ‘burgerinitiatief’ een nieuwe democratie zien glore, anderen vooral uitbuiting van vrijwilligers. Wat is de conclusie van de auteurs na hun rondtocht?

De auteurs constateren dat burgerinitiatieven bewegen tussen de overheid

en de markt. De initiatieven zijn heel verschillend, soms vervullen ze een taak die gemeenten niet konden realiseren, soms zijn het vernieuwende ideeën. Als het gaat om democratie signaleren ze een aantal tekortkomingen zoals de beperkte en ondemocratische verantwoording, het gevaar van willekeur en het risico op uitsluiting.

Ik zie zelf door al deze initiatieven nog geen nieuwe democratie ontstaan, als daarmee bedoeld wordt een alternatief voor de representatieve democratie en de overheid zoals die nu werkt. Het gaat om hele lokale en concrete initiatieven. Zelfs het initiatief dat als doel heeft de democratie te vernieuwen (G1000) zie ik als een aanvullende participatieve stap in het gevestigde democratische proces bij gemeenten en binnen de regels van de overheid.

Ben jij zelf door dit boek enthousiaster of juist kritischer geworden over burgerinitiatieven?

Dit boek heeft mijn idee bevestigd dat burgerinitiatieven heel divers zijn, en dat ze niet ‘100% puur’ ontstaan vanuit ideeën van ‘gewone burgers’. De overheid heeft vaak een rol aan het begin van een initiatief. De overheid stelt bijvoorbeeld een gebouw beschikbaar. Soms zijn er professionals (ambtenaren) als vrijwilligers betrokken bij een initiatief. Of er wordt subsidie toegelend. Ook de markt speelt een belangrijke rol. Initiatiefnemers zijn soms ondernemers die op een vaak vernieuwende wijze een voorziening willen aanbieden. De discussie of iets een burgerinitiatief is of niet vind ik daarom steeds minder belangrijk. Wat ik vooral belangrijk vind, en dit boek heeft deze gedachte bij mij alleen maar versterkt, is: als dit fenomeen gaat groeien, dus als steeds meer burgerinitiatieven publieke voorzieningen gaan aanbieden en inwoners steeds actiever worden in het publieke domein, hoe zorgen we er dan voor dat het democratisch blijft?

Wie hebben iets aan dit boek, politici en bestuurders of ook participerende burgers zelf?

Het boek lijkt me vooral interessant voor politici en bestuurders die meer willen weten over burgerinitiatieven in de praktijk en concrete voorbeelden daarvan willen lezen.

De ondernemende burger – De woelige wereld van lokale initiatieven

Auteurs: Marcel Ham en Jelle van der Meer
Uitgeverij: Sociale Vraagstukken / Movisie

ISBN: 9789088691140

Prijs: €12,50

Ook te downloaden via:

www.movisie.nl/publicaties/ondernemende-burger

Vragenuurtje

Informatiespecialist Walter Jansen van ProDemos geeft antwoord op uw vragen op het gebied van politiek, democratie, rechtsstaat en de Europese Unie. Deze keer een vraag over verwarring over het begrip overheidsparticipatie.

Beste Walter Jansen,

In mijn gemeente houd ik mij wel eens bezig met burgerparticipatie, maar ik hoor steeds vaker het woord overheidsparticipatie vallen. Dat klinkt voor mij heel onlogisch, want de overheid participeert toch per definitie?

Met vriendelijke groet,
Tilly van der Wel

Beste Tilly van der Wel,

Het is de overheid zelf die deze term heeft geïntroduceerd. In 2013 bracht minister Ronald Plasterk van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) namens het kabinet een nota uit over de doe-democratie in het lokaal bestuur. Daarin spelen maatschappelijk initiatief en sociaal ondernemerschap een hoofdrol, waarbij het initiatief bij de burger ligt. De bal ligt dus bij de burger die initieert en actief participeert. Het kabinet wil dat de overheid actief bijdraagt aan die doe-democratie maar zij is volgend en moet zich langs de lijn opstellen. De overheid neemt dan als het ware deel aan de plannen van de burger, de overheid participeert. Vandaar de term 'overheidsparticipatie'.

Dit dan in tegenstelling tot de u bekende 'burgerparticipatie', waarbij de burger invloed heeft op de besluitvorming in het lokaal bestuur, maar de overheid het beleid opstelt en uitvoert.

Kritiek op doe-democratie en overheidsparticipatie is dat die eigenlijk zouden betekenen 'zoek het zelf maar uit' en de begrippen zouden een schaamlap zijn voor bezuinigingen op lokale voorzieningen.

ProDemos heeft vorig jaar een reeks lezingen georganiseerd over de doe-democratie en hoe democratisch die is en dit jaar vonden een aantal expertmeetings plaats met lokale bestuurders en betrokken burgers. Op onze website leest u daar meer over: www.prodemos.nl/doe-democratie.

Met vriendelijke groet,
Walter Jansen, informatiespecialist ProDemos

Zelf een vraag stellen? Mail naar info@prodemos.nl, stuur een tweet naar @ProDemos, bel 070-7570270 of kom langs bij onze balie in het Bezoekerscentrum, Hofweg 1 in Den Haag (openingstijden: werkdagen van 09:30 – 17:00 uur).

Wie, wat, hoe? Gratis brochures

Informatie inwinnen begint meestal met een vraag. Een vraag naar het hoe, wat en waarom van iets. Een van de kerntaken van ProDemos is om voorlichting te geven over zaken die met politiek, bestuur, democratie en rechtsstaat te maken hebben. Wat houden deze begrippen in? Hoe ziet het Nederlandse bestuur er uit? Om op die vragen antwoord te geven, geeft ProDemos een reeks brochures uit met als titel *Wie bestuurt...?* of *Wat is...?*. De brochures zijn geschreven voor een breed publiek. Via helder en toegankelijk taalgebruik maakt de lezer kennis met het betreffende onderwerp. Elke brochure telt minimaal acht en maximaal twaalf pagina's en is rijkelijk geïllustreerd.

Tot nu toe zijn de volgende brochures verschenen:

- Wie bestuurt de gemeente?
- Wie bestuurt de provincie?

- Wie bestuurt het waterschap?
- Wie bestuurt het land?
- Wie bestuurt de Europese Unie?
- Wat is een democratie?
- Wat is een dictatuur?
- Wat is een rechtsstaat?
- Wat is rechtspraak?
- Wat is Europees Unierecht?
- Wat is internationaal recht?

Brochures over de constitutie, politieke partijen, de taken van de koning en de gang van een wetsontwerp zijn in voorbereiding. Alle brochures zijn gratis en kunnen worden besteld via de webshop van ProDemos (wel worden verzendkosten in rekening gebracht). U kunt de brochures ook downloaden. Zie: www.prodemos.nl/webshop

Agenda

Kijk voor een actueel overzicht op www.prodemos.nl/agenda

- 28 mei** Citizenfour: film en debat in Filmhuis Den Haag
- 3 juni** Debat in Nieuwspoort: Banken, bonussen en maatschappelijke onrust
- 9 juni** Politiek Café – Vrouwen in de politiek, met Ruth Peetoom (voorzitter CDA) en Jet Bussemaker (minister voor o.a. Emancipatie)
- 11 juni** Srebrenica-bijeenkomst met o.a. Abram de Swaan, Bert Bakker & Beriz Belkic.
- 13 & 14 juli** Kinderrijk: In de vakantie zijn kinderen de baas op het Binnenhof!
- 13 t/m 16 juli** ZomerRaad: zomercursus voor raadsleden
- 17 & 18 augustus** Kinderrijk: In de vakantie zijn kinderen de baas op het Binnenhof!
- 5 september** Museumnacht Den Haag: rondleiding in de Tweede Kamer
- 6 september** Deadline 'Pimp de troonrede'
- 11 september** Lustrumviering ProDemos en bekendmaking van de Meester Burger 2015
- 12 september** Nacht van de Dictatuur

IN DE ZOMERVAKANTIE: KINDERRIJK

Iedere schoolvakantie zet ProDemos de deuren van Kinderrijk wagenwijd open. Al knutselend, spelend en luisterend ontdekken kinderen hoe de Tweede Kamer er van binnen uitziet, hoe het pluche van een troon voelt en dat je later ook politicus kunt worden.

Vaste onderdelen van Kinderrijk zijn:

- Bezoek aan Ridderzaal of Tweede Kamer
- Stel al je vragen aan echte politici!
- Knutselen, knippen, plakken en bouwen
- Polly van de Tiek vraagt advies
- DemocratieLAB

Daarnaast heeft ieder Kinderrijk een ander thema met telkens weer nieuwe programmaonderdelen. Net als in de politiek is bij Kinderrijk dus geen dag hetzelfde!

Meer informatie: www.prodemos.nl/kinderrijk

PIMP DE TROONREDE!

Op Prinsjesdag leest koning Willem-Alexander de troonrede voor, met daarin de regeringsplannen voor het komende jaar. Maar wat moet er volgens jón gebeuren?

Schrijf een alternatieve troonrede en maak kans op een dagje lobbyen voor jouw plan/visie in de Tweede Kamer.

Max. 350 woorden, deadline: zondag 6 september.

Zie voor alle spelregels:

www.prodemos.nl/pimpdetroonrede

11 JUNI SREBRENICA BIJEENKOMST

Twintig jaar na de val van de enclave Srebrenica, is dit nog altijd een onderwerp dat de politiek in Bosnië en Nederland bezighoudt. Op donderdag 11 juni spreken we hierover met:

- **Abram de Swaan:** een van de meest invloedrijke sociologen en essayisten van Nederland. De Swaan was van 1973 tot zijn emeritaat in 2007 hoogleraar Sociologie en is sinds 2001 universiteitshoogleraar Sociale wetenschap aan de Universiteit van Amsterdam. De Swaan weerlegt de gangbare theorie dat massamoordenaars gewone mensen zijn en dat ieder mens tot wandaden kan worden gebracht.
- **Bart Bakker:** oud-Tweede Kamerlid voor D66, voorzitter van de parlementaire enquêtecommissie Srebrenica in 2002.
- **Beriz Belkic:** voormalig voorzitter van het parlement van Bosnië-Herzegovina en voormalig voorzitter van het bestuur van het Potocari Memorial Centre.

Colofon

Deze nieuwsbrief is een uitgave van ProDemos en verschijnt 4 x per jaar. Abonneer u gratis op www.prodemos.nl/nieuwsbrief.

DIT NUMMER: **Redactie:** Afd. Communicatie • **Vormgeving:** Puntspatie [bno] • **Druk:** Ten Brink •

ProDemos • Hofweg 1H • 2511 AA Den Haag • T (070) 757 02 00 • info@prodemos.nl •

ProDemos op internet: prodemos.nl • www.twitter.com/ProDemos • Facebook: ProDemos – Huis

voor democratie en rechtsstaat